

Στάσεις ζωής στα ποιητικά κείμενα: Όσο μπορείς του Κ. Π. Καβάφη

ή όταν οι μαθητές «συνομιλούν» με τους ποιητές για τη ζωή

Διδακτικό σενάριο

Διδακτικό σενάριο

Τίτλος: Στάσεις ζωής στα ποιητικά κείμενα: «Όσο μπορείς» του Κ. Π. Καβάφη

Τάξη: Γ' τάξη Γυμνασίου

Δημιουργός: Αλεξίου Μαρία, εκπαιδευτικός-φιλόλογος.

Γνωστικό αντικείμενο: Νεοελληνική Λογοτεχνία

Συμβατότητα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών: Στην 7^η ενότητα του σχολικού εγχειριδίου *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Γ' Γυμνασίου, με τίτλο «Η νέα Αθηναϊκή Σχολή (1880-1922)», προβλέπεται η διδασκαλία του ποιήματος «Όσο μπορείς» (Κ.Π. Καβάφης, *Ποιήματα*, τόμ. 1, Ίκαρος). Σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών, συσχετίζεται με την ενότητα: «Στάσεις ζωής στα ποιητικά κείμενα» για τη Γ' Γυμνασίου.

Είδος διδακτικής πρακτικής: ομαδοσυνεργατική διδασκαλία (σε όλες τις φάσεις), μετωπική διδασκαλία (με καθοδηγητικές και διευκρινιστικές ερωτήσεις σε όλες τις φάσεις)

Προτεινόμενη διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες.

Δοκιμάστηκε στην τάξη ή όχι: Το συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο εφαρμόστηκε στο τμήμα Γ2 της Γ' τάξης του Μειονοτικού Γυμνασίου Κομοτηνής στο πλαίσιο του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, κατά το σχολικό έτος 2012-2013. Το συγκεκριμένο τμήμα αποτελείται από τριάντα τρεις (33) μουσουλμάνους μαθητές, από τους οποίους είκοσι δύο (22) είναι κορίτσια και έντεκα (11) αγόρια. Οι περισσότεροι προέρχονται από τα χωριά της ορεινής Ροδόπης, λιγότεροι από τα χωριά του κάμπου και πολύ λίγοι (6) είναι παιδιά της πόλης. Στην πλειοψηφία τους είναι μαθητές επιμελείς, φιλομαθείς και με καλή έως πολύ καλή γνώση ελληνικών. Βέβαια, υπάρχουν και κάποιοι λίγοι μαθητές των οποίων το επίπεδο ελληνομάθειας είναι αρκετά χαμηλό. Αν και η ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων δεν είναι από τις αγαπημένες τους ενασχολήσεις στον ελεύθερο χρόνο τους, εντούτοις κάποιοι δηλώνουν ότι διαβάζουν λογοτεχνικά βιβλία και μάλιστα και στα ελληνικά.

Εισαγωγή

Το συγκεκριμένο σενάριο βασίζεται στην πρόταση του διδακτικού υλικού της ενότητας: Κ.Π. Καβάφης, «Όσο μπορείς» Στάσεις ζωής στα ποιητικά κείμενα, επιμέλεια Νικολίνας Κουντουρά, στο: Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, *Διδακτικές προτάσεις για το μάθημα της Λογοτεχνίας, Γ' Γυμνασίου*, επιμέλεια Βενετία Αποστολίδου και Ελένη Χοντολίδου, Αθήνα, 2007 και αποτελεί διασκευή του για τις ανάγκες του τμήματος.

Σύμφωνα με τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο, γενικός σκοπός της είναι η ενδυνάμωση της μορφωτικής επάρκειας, της επικοινωνιακής ικανότητας και της συναισθηματικής ανάπτυξης των μαθητών μέσα από την ανάγνωση, κατανόηση και ερμηνεία αξιόλογων έργων σημαντικών Ελλήνων και ξένων λογοτεχνών. Επιπλέον, η ανάγνωση και η ερμηνευτική προσέγγιση των λογοτεχνικών έργων καλλιεργεί μια σταθερή σχέση με τη λογοτεχνία και την ανάγνωση, ευαισθητοποιεί, εμπλουτίζει την εμπειρία, αναπτύσσει τη φαντασία, καλλιεργεί τη γλώσσα και αφυπνίζει καλλιτεχνικές δεξιότητες.

Στο πλαίσιο αυτό επιλέχθηκε το ποίημα «Όσο μπορείς», για να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές, μέσα από την επαφή τους με την καβαφική ποίηση, σχετικά με τη διαμόρφωση μιας συνειδητής στάσης ζωής. Με την ερμηνευτική προσέγγιση του «Όσο μπορείς» και τη συνεξέτασή του με άλλα ποιητικά κείμενα αποπειράται η ανίχνευση ποικίλων στάσεων ζωής και η αιτιολόγηση της επιλογής ή της απόρριψής τους.

Στοχοθεσία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές:

- ✓ Να αντιληφθούν το διαφορετικό τρόπο με τον οποίο οι ποιητές μιλούν για τη ζωή.
- ✓ Να καταλάβουν πως ένα ποιητικό κείμενο δεν μας μαθαίνει πράγματα μόνο για τους άλλους αλλά και για τον εαυτό μας.
- ✓ Να αρχίσουν να συζητούν τη σχέση της τέχνης με τη ζωή.
- ✓ Να απολαύσουν τα ποιητικά κείμενα.
- ✓ Να εξοικειωθούν με τη δημόσια ανάγνωση.

Δεξιότητες

Με τη διδασκαλία των ποιημάτων αυτών επιδιώκουμε οι μαθητές:

- ✓ Να εντοπίζουν και να ερμηνεύουν τη συγκεκριμένη στάση ζωής που προτείνει ο ποιητής στο κείμενο.
- ✓ Να συγκρίνουν τις διαφορετικές οπτικές στα ποιητικά κείμενα.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητα προσωπικής άποψης, αρέσκειας ή απαρέσκειας για τα κείμενα που διαβάζουν και κατ' επέκταση αυτοπροσδιορισμού τους.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητα σχολιασμού διατυπώνοντας δικές τους προτάσεις για στάσεις ζωής που επιλέγουν.

Αξιοποίηση Τ.Π.Ε.

Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται από τους μαθητές στην Γ' φάση για την οπτικοποίηση ποιημάτων και την προβολή της παρουσίασής τους σε slide show. Η διδάσκουσα αξιοποιεί τις Τ.Π.Ε. στην Α' και Β' φάση για την προβολή εικόνων, βίντεο και τραγουδιών στο youtube.

Κείμενα

Από τα *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* Γ' τάξης Γυμνασίου:

«Όσο μπορείς», Κ.Π. Καβάφης, σ. 121

«Τώρα», Αθανάσιος Χριστόπουλος, σ. 31

«Τρία χαϊκού», Γιώργος Σεφέρης, σ. 172

«Τριαντάφυλλα στο παράθυρο», Ανδρέας Εμπειρικός, σ. 177

«Στο παιδί μου», Μανόλης Αναγνωστάκης, σ. 222

Από τα *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Β' τάξης Γενικού Λυκείου:

Οδυσσεύς Ελύτης, *Ήλιος ο Πρώτος* (XIV «Στα χτήματα βαδίσαμε όλη μέρα»), σελ. 252-253

Παράλληλα κείμενα

Κ.Π. Καβάφης, «Τείχη», από τα *Ποιήματα 1897-1933*, Ίκαρος 1984 Κ.Π. Καβάφης,

Κ.Π. Καβάφης, «Che fece...il gran rifiuto», από τα *Ποιήματα 1897-1933*, Ίκαρος 1984

Κ.Π. Καβάφης, «Τα παράθυρα», από τα Ποιήματα 1897-1933, Ίκαρος 1984 (και στο [διαδίκτυο](#))

Γιώργος Σεφέρης, «Άρνηση», από τα Ποιήματα, Ίκαρος 1972 (και στο [διαδίκτυο](#))

Κώστας Καρυωτάκης, «Ανδρείκελα», από το Κ. Π. Καρυωτάκης, Ποιήματα και πεζά, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, Αθήνα, Ερμής, 1991 (και στο [διαδίκτυο](#))

Εκπαιδευτικό υλικό

[Φωτογραφίες](#) του Κ.Π. Καβάφη

Τραγούδια

Κ.Π. Καβάφης, «[Τα παράθυρα](#)»,

Γιώργος Σεφέρης, «[Άρνηση](#)»,

Κώστας Καρυωτάκης, «[Ανδρείκελα](#)»

Videoart

από το Ιωνικό Θέατρο για το ποίημα «[Τείχη](#)» του Κ.Π. Καβάφη

Οπτικοποιημένη παρουσίαση του ποιήματος του Οδυσσέα Ελύτη
Ήλιος ο Πρώτος (XIV «[Στα χτήματα βαδίσσαμε όλη μέρα](#)»)

Μεθόδευση της διδασκαλίας

Α΄ Φάση: Πριν την ανάγνωση και η πρώτη ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)

Η διδάσκουσα προβάλλει με τη βοήθεια βιντεοπροβολέα φωτογραφίες του Κ.Π. Καβάφη και ρωτά τους μαθητές αν τον αναγνωρίζουν. Κατόπιν, κάνει μία μικρή εισαγωγή σχετικά με το έργο του και συνεχίζει με την ανάγνωση του ποιήματος «Όσο μπορείς». Εάν επιλεγεί κάποια ανάγνωση του ποιήματος από το διαδίκτυο θα πρέπει αυτή να είναι απαλλαγμένη από τον στόμφο που αποθαρρύνει τα παιδιά από την ευχάριστη ακρόαση.

Στη συνέχεια, ζητά από τους μαθητές να διαβάσουν το ποίημα μόνοι τους και σιωπηλά ενώ παράλληλα μοιράζεται ανά δύο (ανά θρανίο) ένα κοινό φύλλο εργασίας (βλ. Παράρτημα Α, 1^ο φύλλο εργασίας). Οι μαθητές καλούνται ανά δύο να απαντήσουν στις ερωτήσεις 1, 2 και 3α και παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους στην ολομέλεια. Η ομόφωνη απάντηση όλων στην ερώτηση 1α ότι αποδέκτης των παραινήσεων του ποιητή είναι ο ακροατής/αναγνώστης, εν προκειμένω οι ίδιοι οι μαθητές, οδηγεί τη διδάσκουσα στην παρουσίαση πληροφοριών σχετικών με τη χρονολογία συγγραφής του ποιήματος, την επαγγελματική κατάσταση του ποιητή και το αίσθημα εγκλωβισμού που του δημιουργούσε, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Μέσα από συζήτηση οι μαθητές οδηγούνται στη διαπίστωση/ανακάλυψη ότι θα μπορούσε ο αποδέκτης να είναι και ο ίδιος ο ποιητής. Η γνώση αυτή λειτουργεί απελευθερωτικά για τους μαθητές, καθώς δεν «βλέπουν» μπροστά τους τον ποιητή ως κάποιον με υψωμένο το δάχτυλο να τους φωνάζει: «Πρέπει...» αλλά ως έναν ενήλικα που, όπως και οι ίδιοι, προσπαθεί να οριοθετήσει τη σχέση του με τους «άλλους». Στη συνέχεια, οι μαθητές επιστρέφουν στο φύλλο εργασίας και ασχολούνται με τις υπόλοιπες ερωτήσεις, είτε ομαδικά είτε ατομικά. Οι απαντήσεις τους παρουσιάζονται στην ολομέλεια.

Β΄ Φάση: Συνεξέταση του ποιήματος «Όσο μπορείς» με άλλα ποιητικά κείμενα Χρήση παράλληλων κειμένων για συγκριτική παρατήρηση (8 διδακτικές ώρες)

Αρχικά η διδάσκουσα ζητά από τους μαθητές να χωριστούν σε ομάδες. Ο χωρισμός γίνεται κυρίως με ελεύθερη βούληση των μαθητών και με ελάχιστη παρέμβαση της διδάσκουσας. Κατόπιν, μοιράζονται στις ομάδες τα (δέκα)

παράλληλα ποιητικά κείμενα (βλ. Παράρτημα Β, Παράλληλα κείμενα). Η διδάσκουσα διαβάζει τους τίτλους των ποιημάτων και ζητά από την κάθε ομάδα να επιλέξει ένα ποίημα. Η επιλογή γίνεται κατόπιν επιθυμίας των μαθητών ανάλογα με το ποιος τίτλος αρέσει περισσότερο στην κάθε ομάδα και με την προσδοκία από μέρους της κάθε ομάδας να διαβάσει αυτή ένα ποίημα με συγκεκριμένο, βάσει του τίτλου, περιεχόμενο.

Στη συνέχεια, κάθε ομάδα διαβάζει σιωπηλά το ποίημα που επέλεξε. Η διδάσκουσα βοηθά όποια ομάδα το χρειάζεται. Σε κάθε ομάδα μοιράζεται από ένα φύλλο εργασίας με ερωτήσεις σχετικά με τη στάση ζωής που παρουσιάζεται σε κάθε ποιητικό κείμενο, την αιτιολόγησή της, τη σχέση με τους άλλους, καθώς και την ψυχική κατάσταση του προσώπου που μιλά στο κάθε ποιητικό κείμενο (βλ. Παράρτημα Α, 2^ο φύλλο εργασίας).

Ακολουθεί η παρουσίαση στην ολομέλεια της εκάστοτε στάσης ζωής που περιγράφεται στο ποίημα. Ένα μέλος της ομάδας διαβάζει δυνατά το ποίημα ώστε να το γνωρίσουν όλοι οι μαθητές. Από άλλα μέλη γίνεται η ανακοίνωση των απόψεων που καταγράφηκαν. Τέλος, ένα άλλο μέλος καταγράφει στον πίνακα το όνομα του ποιητή, τον τίτλο του ποιήματος και τη στάση ζωής που περιγράφεται. Στο τέλος των ανακοινώσεων όλοι οι μαθητές αποκτούν μία συνολικότερη και συνθετότερη άποψη αναφορικά με τη στάση ζωής, έτσι όπως παρουσιάζεται σε καθένα ποιητικό κείμενο. Ακολουθεί μία ανταλλαγή απόψεων που μπορεί να καταστεί πολύ γόνιμη και ζωντανή.

Κατόπιν, οι μαθητές με τη βοήθεια του διαδικτύου ακούνε μελοποιημένα τα ποιήματα: Κ.Π. Καβάφης, «Τα παράθυρα», Γιώργος Σεφέρης, «Άρνηση», Κώστας Καρυωτάκης, «Ανδρείκελα». Επίσης, παρακολουθούν video art από το Ιωνικό Θέατρο για το ποίημα «Τείχη» του Κ.Π. Καβάφη και μία οπτικοποιημένη παρουσίαση του ποιήματος του Οδυσσέα Ελύτη *Ήλιος ο Πρώτος* (XIV «Στα χτήματα βαδίσαμε όλη μέρα»). Η πρακτική αυτή επιλέγεται από τη διδάσκουσα με στόχο κυρίως να ενισχύσει την περαιτέρω ικανότητα πρόσληψης των ποιητικών κειμένων από τους γλωσσικά αδύναμους μαθητές.

Στο τέλος η διδάσκουσα δίνει στους μαθητές για επεξεργασία στο σπίτι συγκεντρωμένα όλα τα ποιήματα που επεξεργάστηκαν κατά τη διάρκεια της Β' φάσης καθώς και ένα φύλλο εργασίας (βλ. Παράρτημα Α, 3^ο φύλλο εργασίας) προετοιμάζοντάς τους, με τον τρόπο αυτόν, για την Γ' φάση και ουσιαστικά για την ολοκλήρωση της ενότητας.

Γ' Φάση: Μετά την ανάγνωση

Από τη συγκριτική παρατήρηση στην ατομική κριτική (2 διδακτικές ώρες)

Οι μαθητές στη φάση αυτή, έχοντας ήδη προετοιμάσει το αντίστοιχο φύλλο εργασίας, σχολιάζουν σε ατομικό επίπεδο γραπτά ή/και προφορικά εκείνη τη στάση ζωής που τους έκανε μεγαλύτερη εντύπωση (θετική ή αρνητική), αιτιολογούν την επιλογή τους και απευθύνουν τα δικά τους ερωτήματα στον ποιητή. Οι σκέψεις τους ανακοινώνονται στην ολομέλεια και μαζί με αυτές κάθε σχετική δημιουργία (ζωγραφιές, κολάζ, οπτικοποιήσεις ή μελοποιήσεις ποιημάτων). Η Γ' φάση αλλά και ουσιαστικά η ενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των δημιουργιών των μαθητών με τη μορφή έκθεσης στον σχολικό χώρο.

Αξιολόγηση

Σε όλες τις φάσεις αξιολογούνται η παραγωγή τόσο του προφορικού όσο και του γραπτού λόγου των μαθητών, η ανταπόκρισή τους στις ερωτήσεις της διδάσκουσας, το ποσοστό της συμβολής στη δουλειά της ομάδας και η κριτική συμμετοχή τους στις παρουσιάσεις της δουλειάς των υπόλοιπων ομάδων. Παράλληλα, διατηρούνται από τη διδάσκουσα φάκελοι εργασιών, ομαδικοί και ατομικοί, στους οποίους φυλάσσεται οτιδήποτε έχει παραχθεί από την ομάδα και τα μέλη της και αξιολογούνται τόσο οι ομάδες όσο και οι μαθητές ανάλογα.

Βιβλιογραφία

ΥΠ.Ε.Π.Θ. 2002. [Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών και αναλυτικά προγράμματα σπουδών υποχρεωτικής εκπαίδευσης, στο διαδίκτυο](#)

Βενετία Αποστολίδου & Ελένη Χοντολίδου (2007), *Διδακτικές προτάσεις για το μάθημα της Λογοτεχνίας, Γ΄ Γυμνασίου*, Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, Αθήνα.

Παράρτημα Α Φύλλα εργασίας

1^ο φύλλο εργασίας (Η απάντηση στην ερώτηση 3β δίνεται ατομικά στην Α' φάση ενώ οι υπόλοιπες απαντιούνται ομαδικά.)

- α) Ο ποιητής γράφει σε β' ενικό πρόσωπο. Σε ποιον, νομίζετε, ότι απευθύνεται;
β) Τι τον συμβουλεύει να κάνει και τι να αποφεύγει;
γ) Ποια στάση ζωής νομίζετε ότι προτείνει ο ποιητής;
- Με ποιους τρόπους σύμφωνα με τον ποιητή μπορεί ο άνθρωπος να εξυτελίσει τη ζωή του και ποια θα είναι η κατάληξη;
- α) Σε ποια ψυχική διάθεση πιστεύετε ότι βρίσκεται ο ποιητής, όταν μιλά έτσι; Είναι χαρούμενος, λυπημένος, προβληματισμένος; Πώς αιτιολογείτε αυτήν την κατάσταση;
β) Εσείς πώς νιώθετε διαβάζοντας/ακούγοντας το ποίημα; Μπορείτε να πείτε γιατί; Τι χρώμα θα «βάφατε» τα συναισθήματά σας;
- α) Γιατί νομίζετε ότι ο ποιητής επιλέγει αυτόν τον τίτλο;
β) Εσείς ποιον τίτλο θα δίνετε στο ποίημα;
- Το ποίημα γράφτηκε το 1913. Θεωρείτε ότι το περιεχόμενο του είναι επίκαιρο στην εποχή μας και γιατί;

2^ο φύλλο εργασίας (Η απάντηση στην 9^η ερώτηση δίνεται ατομικά στη Β' φάση ενώ οι υπόλοιπες απαντιούνται ομαδικά. Η απάντηση στην ερώτηση 10 μπορεί να δοθεί είτε ομαδικά είτε ατομικά. Επίσης, οι ερωτήσεις 3, 4 και 5 δεν αφορούν όλα τα ποιήματα· ανάλογα με το ποίημα που επιλέγει η κάθε ομάδα, δίνει και τις αντίστοιχες απαντήσεις. Τέλος, η ερώτηση 11 απαντιέται μετά την παρουσίαση των απόψεων από όλες τις ομάδες.)

- Ποια στάση ζωής περιγράφεται ή επιλέγεται στο ποιητικό κείμενο; Μπορείτε να την αποδώσετε με έναν συγκεκριμένο στίχο από το ποίημα;
- Πώς φθάνει σ' αυτήν ο ποιητής; Πώς την αιτιολογεί;
- Κάνει προσπάθεια να καταλάβει, να ερμηνεύσει ή να αλλάξει τη στάση αυτή; Μήπως τη δέχεται παθητικά; Πώς φαίνεται αυτό στο κείμενο;
- Η στάση που επιλέγει παραμένει σταθερή σε όλο το ποίημα; Μήπως διατηρεί επιφυλάξεις ή περιορισμούς για τη στάση αυτή; Ναι; Όχι; Πώς φαίνεται αυτό στο ποίημα;
- Πώς περιγράφεται «η σχέση με τους άλλους» στο ποιητικό κείμενο;
- α) Σε ποια ψυχική κατάσταση νομίζετε ότι βρίσκεται ο ποιητής λέγοντας τις σκέψεις αυτές; Είναι απογοητευμένος, φοβισμένος, αμήχανος, ευτυχισμένος, ή κάτι άλλο;
β) Εσάς τι σκέψεις και τι συναισθήματα σας γεννά το ποίημα;
- Σε ποιον νομίζετε πώς απευθύνεται ο ποιητής;
- α) Νομίζετε ότι είναι ταιριαστός ο τίτλος με το περιεχόμενο του ποιήματος;
β) Εσείς τι τίτλο θα δίνετε στο ποίημα;
- Ποια είναι η δική σας γνώμη σχετικά με τη στάση του ποιητή;
- Αν μελοποιούσατε το ποίημα, τι είδους μουσική θα επιλέγατε;

11. Με δεδομένο ότι ως ομάδα επιλέξατε το ποίημα με βάση τον τίτλο του, σας απογοήτευσε η επιλογή σας; Τώρα που έχετε ακούσει όλα τα ποιήματα, αν ξαναδιαλέγατε, ποιο ποίημα θα επιλέγατε και γιατί;

3^ο φύλλο εργασίας (Οι απαντήσεις δίνονται στην Γ' φάση, ατομικά στις ερωτήσεις 1, 2, 3 και ατομικά ή ομαδικά στη δραστηριότητα 4.)

1. Ποια στάση από όσες παρουσιάστηκαν σας έκανε μεγαλύτερη εντύπωση και γιατί;
2. Υπάρχει κάποια στάση την οποία απορρίπτετε και γιατί;
3. Αν είχατε τη δυνατότητα, ποιον από τους ποιητές θα θέλατε να καλούσατε στην τάξη και τι θα θέλατε να τον ρωτήσετε ή να του πείτε σχετικά με τη στάση ζωής που παρουσίασε στο ποίημά του;
4. Μπορείτε, αντλώντας έμπνευση από τα ποιητικά κείμενα που έχετε επεξεργαστεί, να δημιουργήσετε για κάποιο από αυτά (ολόκληρο ή μέρος του) ζωγραφιές ή κολάζ, να το «ντύσετε» με μουσική, να το μετατρέψετε σε πεζό κείμενο, να το οπτικοποιήσετε και να παρουσιάσετε τη δημιουργία σας στην τάξη.

Παράρτημα Β

Παράλληλα κείμενα

1. «Τείχη», Κ.Π. Καβάφης

Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ
μεγάλα κ' υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη.

Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ.
Άλλο δεν σκέπτομαι: τον νουν μου τρώγει αυτή η τύχη·

διότι πράγματα πολλά έξω να κάμω είχαν.
Α όταν έκτιζαν τα τείχη πώς να μην προσέξω.

Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.
Ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον κόσμο έξω.

[1896]

2. «*Che fece...il gran rifiuto*»^{1*}, Κ.Π. Καβάφης

Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα
που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο το Όχι
να πούνε. Φανερώνεται αμέσως όποιος τόχει
έτοιμο μέσα του το Ναι, και λέγοντάς το πέρα

πηγαίνει στην τιμή και στην πεποίθησί του.
Ο αρνηθείς δεν μετανιώνει. Αν ρωτιούνταν πάλι,
όχι θα ξαναέλεγε. Κι όμως τον καταβάλλει
εκείνο τ' όχι –το σωστό– εις όλην την ζωή του.

[1901]

3. «*Τα παράθυρα*», Κ.Π. Καβάφης

Σ' αυτές τες σκοτεινές κάμαρες, που περνώ
μέρες βαρυές, επάνω κάτω τριγυρνώ
για νάβρω τα παράθυρα. –Όταν ανοίξει
ένα παράθυρο θάναι παρηγορία–.
Μα τα παράθυρα δεν βρίσκονται, ή δεν μπορώ
να τάβρω. Και καλλίτερα ίσως να μην τα βρω.
Ίσως το φως θάναι μια νέα τυραννία.
Ποιος ξέρει τι καινούρια πράγματα θα δείξει.

---

¹ Ο τίτλος είναι στίχος από την *Κόλαση* του Δάντη. Σημαίνει: «Εκείνος που έκανε... τη μεγάλη άρνηση».

[1903]

4. «Άρνηση», Γιώργος Σεφέρης

Στο περιγιάλι το κρυφό
κι άσπρο σαν περιστέρι
διψάσαμε το μεσημέρι·
μα το νερό γλυφό.

Πάνω στην άμμο την ξανθή
γράψαμε τ' όνομα της·
ωραία που φύσηξεν ο μπάτης
και σβήστηκε η γραφή.

Με τι καρδιά, με τι πνοή,
τι πόθους και τι πάθος
πήραμε τη ζωή μας· λάθος!
κι αλλάξαμε ζωή.

[1931]

5. «Ανδρείκελα», Κώστας Καρυωτάκης

Σα να μην ήρθαμε ποτέ σ' αυτή τη γη,
σα να μένουμε ακόμη στην ανυπαρξία.
Σκοτάδι γύρω δίχως μια μαρμαρυγή.
Άνθρωποι στων άλλων μόνο τη φαντασία.

Από χαρτί πλασμένα κι από δισταγμό
ανδρείκελα, στις Μοίρας τα δυο τυφλά χέρια,
χορεύουμε, δεχόμαστε τον εμπαιγμό,
άτονα κοιτώντας, παθητικά, τ' αστέρια.

Μακρινή χώρα είναι για μας κάθε χαρά,
η ελπίδα κι η νεότης έννοια αφηρημένη.
Άλλος δεν ξέρει ότι βρισκόμαστε, παρά
όποιος πατάει επάνω μας καθώς διαβαίνει.

Πέρασαν τόσα χρόνια, πέρασε ο καιρός.
Ω! κι αν δεν ήταν η βαθιά η λύπη στο σώμα,
ω! κι αν δεν ήταν στην ψυχή ο πραγματικός
πόνος μας, για να λέει ότι υπάρχουμε ακόμα...

[1928]